

Зора, дівчина-ромка, приїздить до Федорівки, щоб дізнатися, чому загинула її сестра Гілі. Напередодні Гілі хотіла відшукати й застеретти людину, на чий долоні вона побачила лихий знак. Шукаючи правди, Зора знайомиться з Василем, місцевим майстром лозоплетіння. І розуміє, що їхня зустріч — знак долі. Чи це було кохання? Хто знає. Заради Зори Василь скоїв злочин, тим самим перекресливши власне майбутнє.

Через сім років, повернувшись із в'язниці, чоловік намагається позбутися минулого й почати нове життя. Але випадкова світлина зі старої газети змушує Василя змінити свої наміри. Він не зможе знайти спокій, доки не дізнається, що ж насправді сталося з тією, яка жартома називала себе повелителькою ліхтарів.

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-7128-9

9 786171 271289

Олена
Волинська

ПОВЕЛИТЕЛЬКА
ЛІХТАРІВ

Олена Волинська

ПОВЕЛИТЕЛЬКА
ЛІХТАРІВ

від фіналістки конкурсу
«КОРОНАЦІЯ СЛОВА»

Олена Волинська

ПОВЕЛИТЕЛЬКА ЛІХТАРІВ

Роман

УДК 821.161.2
В67

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки *Олексій Безруков*

ISBN 978-617-12-7128-9

- © Тюпіна О. В., 2020
- © Depositphotos.com / prometeus, обкладинка, 2020
- © Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2020
- © Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2020

Розділ перший

Рівненька, колись відмірена дбайливим оком господаря стежка, тепер зсунулась у бік лісу до закуйовджених заростей глоду. Шлях до села розмило безкінечними дощами. «Цієї весни прорвало небо», — зітхаючи, бідалися люди на зупинці — скособоченій, накритій дір'явим шифером, крізь який у темну пору доби можна було милуватися зорями. Угорі, серед чорних хмар, кружляли круки. Зірвавшись, вітер гасав полем у несамовитому захваті, немов підштовхуючи самотнього подорожнього: «Поспішай! Не встигнеш до зливи».

Чи кольори перед грозою здавалися іншими, якимись бляклими, чи минуло забагато часу, але Василь майже не впізнавав рідної місцевості. Ліс неначе змужнів, розрісся, усе більше налазячи на стежку й накриваючи її гіллям і тіннями; поля ж здавалися необробленими та покинутими. Випалена трава вималювала на зеленому тлі темні плями. Нерівні круги — відбитки тліну. Лише Вершниця застигла в німому захваті. Усе та ж в'юнка змійка блакиті перерізала пагорб на дві рівні частини й зникала за биками підірваного у воєнні роки мосту.

Дощові хмари підганяли чоловіка до села, спонукали пришвидшувати кроки, які й без того давалися йому

з великими зусиллями. Василь ледь змушував себе рухатися вперед і переставляти налиті свинцем ноги. Він ніс додому тягар, який уже давно зігнув йому плечі, скривив спину й осів на дні душі гірким осадом.

Земля поволі вигиналася й тягнулась до сонця, утворюючи пагорб Надії. З цією назвою місцеві пов'язували багато легенд, кожна з яких здавалася ще містичнішою від іншої. Здавна дівчата у день літнього сонцестояння виглядали там своїх наречених. А хлопці, зупинившись біля підніжжя Надії та помітивши кохану, подавали їй умовний знак. Тоді дівчина збігала з пагорба в обійми свого судженого.

Василь стомлено всміхнувся, пригадавши, як багато років тому ловив на цьому місці свою Інну. Вона приклала до очей скельце, щоб краще його роздивитися, пускала сонячні зайчики і щось весело щебетала. Сучасна, зовсім не забобонна дівчина несподівано для нього вирішила повторити старовинний обряд. У нього тоді від хвилювання тремтіли долоні. А раптом не впіймає? Ще осоромиться...

Лише коли кохана опинилася в його руках, а пальці юнака потонули в її густому каштановому волоссі, він нарешті зміг полегшено видихнути: «Вдалося». На Інні був вінок із польових квітів: волошки, маки, дрібні ромашки. «Кольорові зловмисники» спричинили у Василя напад алергії. І це в найвідповідальнішу мить, коли в його кишені горіла, здавалось, надважка обручка, а слова ніяк не хотіли збиратися купи, щоб скластись у відшліфовану безсонними ночами промову. Хлопець намагався говорити про кохання, родину та спільне щасливе майбутнє — і водночас стримувати напади чхання. Інна від сміху вже ледь не плакала.

— Усе! Досить, — зглянувшись, врешті прошепотіла вона. І кинула вінок у воду. — Вірю кожному твоєму слову. Тільки пообіцяй не дарувати мені квітів. Бо мати чоловіка, який постійно чхає, — це надто екзотично навіть для мене.

Одразу за пагорбом розкинулось село. Згори воно здавалось акварельним малюнком із дитячої книжки. Подібні в юності збирала Василева мати Дарина. Клеїла їх до альбому, мріючи в майбутньому відтворити ці малюнки за допомогою пензлів і фарби.

Після школи вона планувала вступити до художньої академії, щоб присвятити своє життя мистецтву. Та не склалося.

Сергій, її майбутній чоловік і батько Василя, був старшим за неї. Він щойно повернувся з армії. Дівчина його віддано чекала, надсилаючи нареченому сповнені ніжності листи та малюнки на краєчках аркушів. На кожному з них — рідна Житомирщина, Федорівка... лани, річка, млин.

Сергій відповідав на них стриманими записками, які важко було назвати повноцінними листами: *«У мене все добре. Не хвилюйся. Дякую, що не забуваєш»*.

— Чи не під копіювальний папір він їх пише? — нашіптувала на вухо Дарині її старша сестра.

«Чи любить він мене?» — стукотіло стривожене дівоче серце.

Але невдовзі страхи Дарини розвіяло вітром. Сергій забажав, щоб одразу після шкільного випуску своєї нареченої вони побралися. Мовчазний романтик, який завжди виконував усі забаганки коханої, але не любив говорити про свої почуття вголос, уперше виявив твердість характеру:

— Ти поїдеш на навчання до чужого міста, у тебе з'являться нові інтереси. Навколо тебе ходитимуть інші хлопці, і ти мене забудеш.

«Хіба я б змогла дивитися на інших?» — тамувала в собі образу Дарина. Але із Сергієм не сперечалася, бо дуже вже його любила.

Відгуляли гучне весілля. Федорівці вирвали у власних садках усі троянди; понадривали горлянки місцеві співаки; витолочили всю траву в садку щасливі гості, перетворивши його на імпровізований танцмайданчик; зламали віз, на якому катали селом майбутню тещу. Батьки наречених закололи величезного кабана, годованого найситнішими кормами, і кілька молочних поросят. Столи прогиналися від наїдків, які наприкінці свята довелося щедро розпихати по торбах дорогих родичів.

Молода дружина швидко завагітніла, тож було вже не до навчання. Починалося нове, ще мало зрозуміле для обох родинне життя. «Сім'я важливіша», — вирішила Дарина, заховавши до шухляд свої малюнки... Але чи подарований Богом талант не зникне з роками? Чи не затопчуть його життєві клопоти? Щойно тонкі пальці Дарини торкалися олівця, як на полотнах оживали чарівні світи. Маючи вільний час, вона годинами просиджувала зі своїми альбомами в садку під грушею. Обличчям жінки тоді блукала така щаслива та вмиротворена усмішка, що Сергій забороняв усім домашнім турбувати дружину. А згодом придбав для неї мольберт.

Змалечку Василь любив спостерігати за тим, як малює його мама. У такі моменти вона змінювалась: здавалася зовсім іншою, незнайомою йому жінкою.

Мудрою та захопленою — справжнісінькою чарівницею. «Хіба їй може бути щось не до снаги, якщо вона вміє створювати таку красу?»

Ось тільки здібностей материних він не успадкував. І про це завжди дуже шкодував. «Не звідти вирости руки», — жартував батько. Та бачачи, як засмучується хлопець, Сергій клав свою велику теплу долоню йому на голову й казав:

— Якщо немає в тебе таланту до малювання, значить, є до чогось іншого. Не може такого бути, щоб у людини не було жодного таланту.

— А як же ж його знайти? — допитувався син.

— Він сам тебе знайде. І зробить...

— Зробить яким? — нетерпляче перебивав батька Василь.

— Яким-яким — щасливим.

Дарина завжди допомагала синові зі шкільними малюнками. Однокласники дивувались: у класі Василь малює абияк, а з дому приносить справжні картини. Проте мовчали. Знали, що якщо плескатимуть язиками, то не матимуть у кого списати математику чи підглянути твір з літератури.

Тим часом Євген Семенович, учитель образотворчого мистецтва, сприймаючи свою вчительську працю за тяжкий хрест, зовсім не цікавився тим, звідки що береться. Ставив хлопцеві п'ятірки й забирав його роботи для звітних виставок. Іноді вони навіть посідали призові місця. Коли з області надходили грамоти, Василь завжди їх віддавав матері. На її прохання батько виготовляв для них дерев'яні рамки. І тоді грамоти займали почесне місце на стінах вітальні, сусідячи з іншими маминими картинами.

Говорячи про своє захоплення, яке так і не стало справою її життя, Дарина ніколи не засмучувалась. На її обличчі лише з'являлася стримана ностальгійна усмішка. «Любий, я ні про що не шкодую», — не раз повторювала вона синові. Проте хлопець почувався винним. Бачив, як люди реагують на картини його матері, впізнавав у їхніх очах зацікавленість. За інших обставин його мати могла б продавати свої витвори не лише на місцевих ярмарках, де про неї майже ніхто не знав. Вона могла стати видатною художницею. І тоді її картини мали б шанс потрапити до найкращих галерей світу.

Прошепотівши єдину відому йому молитву, Василь почав повільно спускатися з пагорба. Його наздоганяли спогади. І зараз вони вже крокували поряд, тримаючи чоловіка попід руки. Попереду — кособокий вказівник із назвою села. Як його свого часу не вирівнювали, які підпори не робили — бідака продовжував хилитися ліворуч, до соняшникових полів. За ним росли старі колгоспні сади, які саме готувалися до цвіту. Не злічити, скільки разів він босоногим юнаком вилазив на покручені стовбури дерев трусити яблука та збирав наприкінці літа грушки-гнилички.

Василь колись хотів привчити до цього й Оксану, натомість Інна протестувала: «Для чого ця дикість? Базарне чистіше та краще!»

За деревами бовванів димар колишнього пивзаводу. Будівля підприємства, яке раніше забезпечувало роботою чоловіків і жінок з навколишніх сіл, повільно занепадала, ніби полишена рідними літня людина. Місце, яке зросло не одну династію родин із Федорівки, тепер крізь чагарники дивилося на світ вибитими вікнами. Тут працювали його дід і батько. Ось тільки для

діда завод справді був життям, а для Василювого тата — усього лиш роботою, щоденним рутинним і не надто приємним обов'язком. Жив він іншим і для іншого...

Василь, трохи зрізавши шлях, наблизився до старої будівлі ветаптеки. Оминув непідвладну часові кам'яну церкву, на подвір'ї якої жваво працювала віником бабуся в довгій темній сукні й картатій хустині. Чоловік зупинився, приглядаючись. Невже це Мануїлівна — перший голос хору? Ще одна легендарна особистість Федорівки. У молоді роки вона працювала в сільській раді та була запеклою атеїсткою. Завжди на ногах, постійно в русі й при ділі, жінка збудувала дім, вивела в люди дітей і дочекалась онуків.

Аж раптом одного ранку Мануїлівна просто не змогла звестися на ноги. Голова жінки йшла обертом, світ хитався, перед очима все пливло, наче на картині, яка потрапила під зливу.

Стурбовані рідні повезли жінку до лікарів, оплатили дороге обстеження. Та професори лише розвели руками. Смертельна хвороба зруйнувала органи Мануїлівни. «Вона вже просто немає з чим жити», — виніс категоричний вирок один з лікарів.

— То скільки проживе наша матір? Місяць, два? — допитувалися нажахані діти.

— Та де там. Тижні три...

За лічені дні Мануїлівна спала з лиця, почорніла. Де-не-де притрушене сивиною волосся зробилося молочно-білим і ламким. І стало випадати жмутами. Тіло жінки постійно німіло, втрачаючи чутливість. Від запаху їжі бідолашну вивертало.

До Федорівки з'їхалися розкидані по світу родичі. На похорон. Уже склалися грошима, розподіляли

обов'язки, подумки ділили бабин спадок. На задньому дворі дому, під вишнею, темною тінню лежала збита із грубих дощок труна. Усі готувалися й чекали...

Якось до Мануїлівни завітала Ганна — жінка з церковного хору. Вони навчалися в одному класі та в юності були добрими подругами. Але в дорослому віці їх якось розділили клопоти, розвело життя.

Розпитавши недужу про самопочуття, Ганна дала їй скуштувати черству проскурку, запалила свічку та помолилась біля її ліжка. Тоді подарувала маленьку кишенькову Біблію й порадила молитви, які потрібно завчити і повторювати щодня.

— Навіщо мені все це? — бідкалася хвора. — Я вже однаково однією ногою на тому світі...

— Ой, не кажіть, Орісю! Нарікати на долю — великий гріх. Ніхто не знає наперед свій життєвий шлях. Це Божа мудрість. Хіба ж ви не маєте для кого жити? Моліться та вірте. Кожен отримує по своїй вірі.

Щось у словах Ганни зачепило Мануїлівну. Можливо, упевненість, з якою вони були сказані. Жінка застогнала, потяглася до журнального столика, взяла книжку й розгорнула на закладеній сплетеною із шовкової стрічки косою сторінці. Літери були дрібні, ніби мак. Та й перед очима старенької стояв суцільний туман. Хіба ж крізь нього щось розгледити? Але вона надягла окуляри, що залишилися від покійного чоловіка, і почала читати, вгадуючи половину слів по нечітких обрисах. Читаючи Святе Письмо, намагалася вірити у своє видужання.

Минали дні, а старенька все не помирала. Відлітали у вирій журавлі, один за одним роз'їжджалися родичі, яких кликали далекі краї та невідкладні справи. На

щоках Мануїлівни поволі розквітав рум'янець, вона вже самотужки підводилась із ліжка, але слабкі ноги все ще підкошувались і тремтіли.

А коли до столиці від'їжджав останній племінник, здійнявши автівкою сіру куряву на давно не зрошеній дощами дорозі, баба вперше за останній місяць вийшла на ганок. Стискаючи в кишені молитовник, вона впевнено прошепотіла слово, яке повторювала наче «Отче наш»: — Житиму.

Її одужання стало справжньою сенсацією в селі. Думки мешканців Федорівки вкотре розділилися. Одні вважали зцілення Мануїлівни дивом, а бабу — мало не святою. Бігали до неї по поради й просили молитися за своїх рідних. Інші ж лише іронічно посміхалися: «Старе покоління міцніше за наше, яке непритомніє вже від одного чхання. А лікарі просто поставили жінці помилковий діагноз».

Небо темніло, хмурилося. Починало накрапати. Василь зупинився біля стовбура молодої сосни, що лежав біля дороги. Легкий весняний дощ посилив запах свіжозрізаної деревини. Чоловік підняв комір і накинув на голову м'ятого кашкета — ненадійний захист від води та сторонніх очей. Щоб не йти центральною вулицею, через ринок, де його могли помітити та впізнати, рушив повз покинуту будівлю колишнього шпиталю, де вони з хлопцями в дитинстві гралися у війнушки та викликали дух цієї халабуди. Незважаючи на суворі заборони батьків, діти бавилися спиритичною дошкою — старою й пошарпаною, знайденою Данилом на горищі у своєї баби.

Побавитися з цією магічною дошкою збиралося багато охочих. Іноді Василь із приятелем навмисне її рухали, лякаючи молодших хлопчаків. А час від часу стрілка

дошки рухалась і сама собою, без жодного втручання ззовні. Василь грішив на Данила, який ніяк не міг награтися в духів, а той робив круглі очі та божився, що він тут ні при чім.

Якось Василь запитав у дошки про своє майбутнє. Й отримав дивну відповідь: «Роздвоєне серце». Чоловік і досі не знав: то були витівки товариша чи стрілка на дощці рухалася без допомоги хлопця. Та щось таки справдилося. Його все життя переслідувала роздвоєність. Наче караючи за ті дитячі забави, доля вперто краяла душу Василя навпіл.

Біля пагорбка, де раніше було джерело, а тепер вросла в землю невеличка криниця, Василь зупинився. До власного будинку звідси — як рукою подати. От тільки як йому змусити себе йти далі?

Давно не фарбована хвіртка зустріла господаря пронизливим скрипом. На подвір'ї було порожньо й незатишно. З-під прілого листя пробивалися першоцвіти, на дереві виднілися зморщені посохлі грушки, а тин завзято оповив дикий в'юнок.

Василь наблизився до дверей із потрісканою від морозів фарбою. У кількох місцях їх затягнуло прозорим павутинням. Пил осів на дошках нерівними смугами. Замкова шпарина подекуди заіржавіла, по ній розлилися темно-коричневі плями. Іржею було покрито ще й цвяхи на бокових стінах, на яких влітку Інна вішала горщики з різнокольоровими «калачиками». Так у народі називали пеларгонію. Навкруги тихо, порожньо. Чи зазирав сюди останнім часом хоч хтось, окрім примар минулого?

Чоловік смикнув зачинені двері й глухо засміявся. Хіба можна було очікувати чогось іншого? Сів на потрісканому оббитому порозі, дістав із кишені цигарки.

Довгі нерівні тріщини на асфальті здавалися такими схожими на лінії доли з його долоні. З роками їх ставало все більше. А може, це була лише зорова омана? Василь десь читав, що саме таке вертикальне пересічення та рівний вигин ліній символізували довгу дорогу. Та чи можливе з тієї дороги повернення?

На веранді сусідського будинку ввімкнули світло. Чи Марійка Литвиненко й досі там живе? Донька давно хотіла переманити їх із Борисом за кордон, а ті все вагалися. «Приросли ми до цього місця, обжилися. Тут рідний кожен куток, кожна билинка. Що ми робитимемо в тій спекотній Італії?»

Щоправда, в останній рік свого життя Борис передумав і почав наполегливо агітувати Марійку за переїзд: «Що нас тут тримає, окрім землі та звичок? Якщо я вирішу продати фермерське господарство, на нього відразу знайдуться покупці. Усіх грошей не заробиш. А старість уже не за горами. Станемо німці — хто нас тоді догляне?»

Дружина ніби й погоджувалася з його аргументами. Але все відкладала рішення на потім. А тепер, коли Бориса не стало, чи були в неї причини зволікати?

Рипнули двері. На сходи вийшла жінка в довгому халаті та громіздкій червоній хустці, зав'язаній на голові, наче тюрбан. Вихлюпнула на город воду з миски і зупинилася. Тоді випрямилась, розтерла рукою занімілу поясницю та повернулася до Василя. Жінка підняла руку до очей, роздивляючись незнайомця.

— Та я це! Я, — махнувши рукою, усміхнувся чоловік. — Василь Коваленко. Привіт, Марійко!

— Василь! — радо зойкнула вона й за звичкою вхопилася рукою за ший. Деякі речі ніколи не змінюються. — Повернувся?

— Повернувся, — він дивився на сусідку та відчував, що у грудях теплішає. Поволі зникав смуток. — А ти думала, я втік?

— Ні, — відповіла вона, тамуючи сміх. — Таке скажеш. Ти надто слухняний для подібних вибриків. І давно ти тут?

— Щойно з електрички. Але зачинено...

— Зараз принесу ключі.

Жінка забігла до будинку й за мить повернулася зі зв'язкою. Зняла потрібний ключ і, перехилившись через паркан, подала його сусіду.

Василь усміхнувся. Від Марійки пахло корицею та солоними огірками.

— Дякую!

— За будинком я наглядала. Можеш не хвилюватися.

— Дякую тобі! За все. Я отримував твої передачі.

— Пусте. За таке не дякують.

Запанувала тиша. Кілька хвилин вони разом слухали музику дощу.

— Часто їздиш до Валі? — поквапився змінити тему Василь.

— Часто, — усміхнулася Марійка. — Підрастають онуки. Такі непосиди! Їм потрібна бабуся, а не нянька. Засмагаю з ними на пляжах Мессіни, бавлюся. А вони вчать мене італійської мови. Такі тямущі! Я ж зовсім у тій мові не петраю.

— Колись вивчиш.

— Не хочу. Вони молоді, їм вона потрібна. А мені що? Дбатиму лише про те, щоб діти не забули рідної.

Василь схвально кивнув.

— Коли я їду до Італії, у мене оселяється хтось із Ольжиних дітей, — пояснила Марійка. — Боюся зали-

шати дім без нагляду. Положливою я стала на схилі літ. Щойно темніє на вулиці, одразу замикаюся. Відтоді як...

Жінці не було потреби продовжувати, адже Василь усе зрозумів.

— Не думала перебратися до дітей в Італію?

Сусідка заховала руки до кишень і заперечливо похитала головою.

— Там, у Мессіні, живуть найрідніші люди. Мене не лякає спека та чужа мова. Я їздитиму до Валі, доки буду їм потрібна. Поки матиму силу. Але та країна мені чужа. Мене вважають недалекоглядною. Та тут мій дім, мої квіти. Поховати мене мають у Федорівці. Біля батьків. Серед соняшників. Я так і сказала Валі: «Якщо станеться так, що я помру в Італії — перевезіть мене додому». Можна навіть у багажнику Віталія — мого зятя, — Марійка змінила поставу, склавши руки на грудях. — А донька сміється: «Мамо, з вашою енергією ви ще переживете всіх нас».

— Вона має рацію. Зарано ти думаєш про вічне.

Дощ, який до того лише кволо дріботів, скроплюючи пилюку, зненацька посилився. Він нервово забарабанив по даху й поспішив наповнити дорожні ями брудною водою.

— Піду я, — випроставшись, сказав Василь. — А то ще через мене змокнеш і, не доведи Господи, захворієш.

— Не біда, — уперто махнула рукою Марійка. — Ти один з тих небагатьох, заради яких не шкода і змокнути.

Василь укотре проказав «дякую» і, забравши рукавом павутиння, устромив ключ до замкової шпарини.

— Твої — у батьківській хаті, — гукнула навздогін Марійка. — Ти ж знаєш.

Василь поспішно кивнув. Насправді він і гадки не мав, де зараз Інна з донькою. Але оскільки йому до в'язниці ніхто не писав, то й не сподівався, що вони тут на нього чекатимуть.

Двері довго пручалися, не бажаючи впускати забутого господаря. Та неохоче таки піддалися його силі, а тоді провели Василя до передпокою роздратованим скрипом. Виставлене в рядок біля радіатора взуття рясно заפורшило пилом. На вішаку — лише дощовик і старе батькове пальто, яке свого часу не влізло до жодної із шаф.

Нахилившись, Василь роззувся. Поставив стоптани черевики поряд з іншим взуттям. Розправив плечі. Ліве одразу відізналося тупим болем, невчасно нагадавши про стару травму. Чоловік потягнувся рукою до вимикача. Лампа в коридорі блимнула — і тут же згасла. Електрики не було в усьому домі. Лише холод і запах плісняви, яка міцно в'їлася в стіни.

Василь кинув у куток закурений дорожнім пилом рюкзак і відчинив вікно. Чорні хмари набубнявіли, розпливлися небом і нависли над занедбаним городом. Десь далеко глухо загриміло. Здавалося, ніби тужливо зітхав хтось невидимий, проте надмогутній. Наближалася перша весняна гроза. «Добре, що не на голі дерева, — повторив Василь материні слова. Вона вірила в народні прикмети й безпомилково вгадувала за ними погоду. — Інакше бути голоду».

Переконавшись, що не світиться лише в нього, чоловік попрямував до спальні. Ліжка не розстеляв. Умостився на застеленому старим простирадлом матраці, поклавши під голову скручену куртку. Заплющив очі,

але заснути не міг. Нерухомо лежав і слухав мелодію грози, прокручуючи в голові назви міст, які колись мріяв відвідати. Згадував молодість, не обтяжену ні сумнівами, ні безсонням.

Заснув він лише під ранок, коли припинила голосити негода. Випровадивши непрохану гостю, природа затаїлася й спочивала. Василь спав тяжким довгим сном. Бачив уві сні смагляве дівоче личко.

— А земля справді кругла? — запитувала вона, усміхаючись самими лише кутиками губ.

Розділ другий

Василь прокинувся виснажений, із болями в суглобах. Здавалося, ніби він цілу ніч тяжко працював. Підвівся, розім'яв м'язи. Виконав гімнастичні вправи з якогось старого освітянського журналу, які повторював кожен день протягом останніх років. Це допомагало йому зайняти чимось тіло та відволікати думки, щоб не збожеволіти...

Василь вийшов на пошарпане нічною негодою подвір'я, відшукав біля ганку старого деркача, позамітав двір, підлатав фанерою діру в паркані, забив у нього кілька нових дощок. Потім заліз на горище та полагодив електрику. Спустив на землю круглий стіл, який раніше завжди стояв перед хатою.

Влітку за цим столом збиралася родина та гості. Інна мала багато друзів, а Василя незнайомі люди нервували. І хоча він радо приймав гостей, проте ще дужче радів, коли вони починали збиратися додому. «Вовкулака, — обурювалася теща. — Вродилося вже таке дике. Весь у батька. Що не кажіть, а яблуко від яблуні недалеко падає». Якби ж вона тільки знала, що зять вважав її слова за комплімент.

Завершивши наводити лад на подвір'ї, Василь взявся згрібати сухе листя. Рослини під ним були слабкі, із витягнутими жовтими пагінцями. Попри всі пере-

шкоди, вони відчайдушно пнулися вгору, до весняного лагідного сонця. Чоловік усміхнувся, пригадуючи свою двоюрідну прабабцю з Верховини. Старенька хоч і підсліпувата була, та й сили обробляти город не мала, але все одно щовесни кидала в землю насіння. Майже навпомацки. На пропозиції сусідів допомогти тільки відмахувалась рукою: «Не треба! Попораю все сама. Що захоче, те й проросте. А розніжених слабаків я не вирощую».

Добряче нагрівши на сонці голову, Василь повернувся додому за кашкетом. «От би з його допомогою стати ще й невидимим. Хоча б на деякий час». На нього з неприхованим інтересом дивилися сусіди. Їм було цікаво спостерігати, як скинутий «лозяний король» лагодив розбитий трон і збирав до купи уламки свого королівства.

Трішки «продерши городу очі», чоловік пішов із відрами до криниці. Помітивши, що він наближається, односельчани, які до того розмовляли на перехресті, під вербою, розійшлися. Вдали, наче не побачили його чи не впізнали.

Василь мовчки пройшов повз них, але голови не опустив. Не цього разу. Поставив відра на землю біля своєї хвіртки, перевів подих. Уже відвик від тяжкої фізичної праці. Тіло активно протестувало, відгукуючись болем у найслабших місцях. Чоловік наповнив водою старий вуличний вмивальник та намочив обличчя. Опісля зайшов до будинку. Навмисне створений протяг повільно вимітав із кімнат дух плісняви й самоти.

Погода знову псувалася. Вітер позганяв і навісив над Федорівкою дощові хмари, а з ними приніс і прохолоду. Василь перевдягнувся в нову сорочку. Знайшов у шафі

чорну балонову куртку, яка тепер була для нього надто широка, ніби з чужого плеча. Байдуже поглянув у запилене люстерко. Звідти на нього похмуро дивився чужий, стомлений життям чоловік.

Нагрів воду та ретельно поголився. От тільки це не відняло років. «Усе починається з душі, — любив повторювати його батько. — Постаріє вона — і тебе вже ніщо не врятує».

Василь знову піднімався на пагорб. Кожен зроблений крок відгукувався дошкульним ниттям у попереку. Темно-коричневі, побиті дощем чагарники густішали, загороджуючи шлях живою стіною. Відпочивальники «помітили» доріжку порожніми пляшками, бляшанками з-під пива, обгортками від цукерок та іншим сміттям. Де-не-де чорніли темні плями від багать. Починали цвісти кульбаби.

Хижа була закрита на клямку. Вона самотньо стояла, відгороджена від лісу посохлими кущами шипшини. Це його потаємний сховок від людей та світу. Василь успадкував цю невеличку дерев'яну будівлю в лісі від батька. «Разом із неспокійною душею», — нарікала Інна.

Відчуваючи незрозумілий страх, чоловік повільно відчинив двері та зайшов усередину. Навкруги порожньо, темно. Єдине вікно було заставлене широким картоном. Слабке світло ледь пробивалося крізь дірки в стінах. У кімнаті панував суцільний безлад: перекинута лавка, на столі розкидані брудні миски та надщерблені виделки. Під стіною стояли перетягнуті мотузками жмутки лози, а поруч — недоплетений кошик, з якого стирчали довгі лозяні пруті. Вони нагадували сонячні промені на нехитрих дитячих малюнках.

Почувши у кутку шелест, чоловік перелякано озирнувся. Спрацював відточений останніми роками інстинкт самозбереження. Порушником спокою виявився щур. Він був старезний, рудувато-сірий, неповороткий. Підсліпувата, втомлена життям істота. Дивуючись своєму страху, Василь усміхнувся. А що саме він сподівався тут знайти? Чи кого...

Заходячи на подвір'я Пилипчуків, Василь майже не дихав. З невимовною швидкістю множилися страхи, намагаючись його зупинити, вивести за хвіртку та повернути у протилежному напрямку. Зібравши залишки своєї волі в кулак, він повільно оминув низький дерев'яний паркан, зроблені зі старих шин квітники і пофарбовані в яскраво-блакитне вулики.

Зупинившись, прошепотів уривок молитви, яка так вчасно спала йому на думку. Лише за кілька хвилин умовив себе натиснути кнопку електричного дзвінка. Його долоні помітно тремтіли, а чоло вкрилося потом. Очікування ще ніколи не здавалося йому таким нестерпним.

На веранді відхилилася й загойдалася прозора фіранка. Двері йому відчинила дружина. Свіжа, вродлива, молода. У цю мить час ніби зупинився, а може, і повернув у зворотному напрямку, до тієї миті, коли він вперше побачив Інну на танцмайданчику. Тоді вона була гордою, навіть трохи зверхньою. Оточена кавалерами, які покійно прямували за своєю королевою.

Інна зовсім його не помічала. Вона весело перешіптувалась то з одним, то з іншим хлопцем, жартувала. Василь навіть гадки не мав, як до неї підступитися.

Потонувши в спогадах, чоловік не відразу зрозумів, що це не Інна, а їхня донька, Оксанка.

— Добрий день!

— Добрий! — розгублено відповіла дівчина.

Напевне, не впізнала. Звісно... Минуло ж майже сім років.

— Ви до нас?

— До вас. Господиня є? Інна Леонідівна.

— Є. Мам! До тебе прийшли, — гукнула Оксанка й зникла за дверима.

Хвилини за дві на ганок вийшла Інна. Така ж струнка та доглянута. От тільки волосся, яке колись було насиченого каштанового кольору, тепер вигравало на сонці рубіновим відтінком. Перефарбувалася... Випроставшись, Інна дивилася на чоловіка з подивом та острахом. Наче на привида з минулого. Загубленим душам ніхто не радіє. Краще б вони зникали в невідомості.

Через деякий час, трохи оговтавшись, вона запитала:

— Повернувся?

— Повернувся, — Василь смикнув блискавку на куртці, закашлявся. З роками все важче підбирати потрібні слова. — Відпустили...

— А ми тут, — відказала вона, не відводячи погляду.

Василь дивився дружині прямісінько в очі, намагаючись відгадати її настрій, її думки. От тільки йому досі була не під силу ця головоломка. Він ніколи не знав, що у неї на думці. Не міг передбачити, чого очікувати від Інни вже наступної миті.

— Знаю. Як твої батьки?

— Їх уже немає.

— Вибач. Не знав.

— Так.

Запала мовчанка. Та мить, коли обов'язково потрібно щось говорити, а слова з тебе хоч витягай кліщами.

Василь окинув поглядом доглянуте подвір'я.

— Бачу, гарно господарюєш.

Інна різко випрямилася.

— Звикла тримати все в руках. І розраховувати лише на себе. Так значно простіше.

Василь кивнув, відступаючи. Що тут скажеш? Зараз він уже не мав сили ні виправдовуватися, ні перепрошувати.

— Ти завжди був схожий на тінь, — продовжила Інна. Було помітно, що вона хотіла виговоритися, вихлюпнути на нього свій гнів та образи. А він і не прагнув її зупиняти. Нехай, якщо від цього їй стане легше. — Тебе ніколи не було поруч. Навіть коли ти жив з нами. Ти нічого навколо не помічав. Ховався в тому своєму лісі. З тією...

— Ти сама? — вихопилось у Василя. Та він одразу ж пошкодував, що запитав зайве. Не мав права контролювати те, що вже йому не належало.

— Сама, — з викликом відповіла жінка, розвертаючись до дверей. — Зрозуміла, що для щастя мені не потрібні чоловіки. Добре, що ти повернувся. Владнаємо бюрократичні справи. Треба нарешті розійтись і на папері.

Інна потягла на себе дверну ручку та переступила поріг хати.

— Оксанка виросла, — навздогін їй швидко заговорив Василь, намагаючись затримати дружину. — Стала такою красунею. Справжня твоя копія.

— Сподіваюсь, у житті їй пощастить більше, — важко зітхнула Інна. — Зараз її не відволікай. Донька готується до випускних іспитів. Може, якимось пізніше, — вона зайшла до погано освітленого коридору, де її швидко заховали тіні.

— Як скажеш. Ще побачимось, — прошепотів Василь, сумніваючись у тому, що його почули.

Йдучи геть, він пригадував своє сватання. Батько Інни, Леонід Володимирович, довго й уважно роздивлявся майбутнього зятя. Він дивився на хлопця прискіпливо, ледь не зі зневагою, як на випадковий бур'ян на його бездоганно доглянутому городі. Хотів для доньки іншого кавалера.

Красуня, єдина донька в родині, Інна ніколи не відчувала браку чоловічої уваги. А скількох юнаків вона підкорила своєю усмішкою та вмінням поводитися в їхньому товаристві. Але то були хлопці, які тільки загравали та веселилися, проте дуже остерігалися серйозних стосунків. Тривалий час до Інни ходив син бібліотекарки, підстаркуватий академік Денис. Ходив, проте чомусь зволікав із зізнанням і не кликав її заміж. Він наче купець, який, вибираючи товар, боявся прогадати з ціною. А тут в око дівчині, яка насправді ніколи не любила Дениса, впала така неvigідна партія.

Мати Інни, Олена Степанівна, метушилася, виставляючи на білосніжну скатертину апетитні страви. Боязко поглянувши на чоловіка, який при зустрічі так і не подав Василеві руки, запросила юнака до столу. Хлопець удав, що не зауважив такого відвертого ігнорування. Відкоркував куплене в райцентрі вино та виголосив перший тост, попри звичай — за кохання.

Інна підбадьорювала Василя усмішкою. Мовляв, усе йде добре. Та й він усміхався, пригадуючи почуту колісь від матері історію. Дідусь Інни теж свого часу не прийняв майбутнього нареченого доньки Олени. Вважав Леоніда птахом надто низького польоту. При

першій же зустрічі відверто заявив юнакові, що ні-защо не дасть згоди на їхній шлюб. Тому нехай той не сподівається на поблажки, бо й ноги його не буде в їхньому домі.

Так і сталося. Попри всі «але», молодята побралися, а Леонід, пішовши на принцип, жодного разу так і не переступив поріг тестевого дому. Навіть ставши в райцентрі головним інженером і заробивши в селі авторитет, який часто цінніший за гроші. Він проводив дружину, яка йшла навідати батьків, до їхнього цегляного муру, цілував у щоку, передавав її вустами привіт родичам, розвертався і йшов геть.

За столом Олена Степанівна з усіх сил підтримувала розмову, а її чоловік сидів надутий, наче сич. Він голосно шкрябав виделкою по напівпорожній тарілці та «цідив» домашнє винце. Але якоїсь миті, коли жінка розговорилась і назвала молодих дуже гарною парою, не витримав і заявив, що не варто поспішати, бо зараз дуже мінливі й непевні часи. А сучасна молодь надто легковажна та просто може сплутати з коханням те, що насправді коханням не є.

Василь же, взявши Інну за руку й дивлячись Леоніду Володимировичу у вічі, спокійно сказав:

— Дякуємо, що ви за нас турбуєтеся. Проте ми вже визначилися з нашими почуттями й обрали дату весілля.

Дорогою додому Василь зазирнув до продуктової крамниці. Ще відучора, крім куплених на залізничній станції смажених пиріжків, чоловік нічого не їв. Але голоду не відчував. Він давно втратив апетит. Разом із мріями та надією. Звик обходитися малим, ділячись своїм пайком зі Степом.

Василь недбало стискав у кишені ті кілька гривень, які приберіг на «чорний день». Вибираючи найпростіші продукти, чоловік бачив націлені на нього погляди наче б і знайомих, але змінених часом людей. Ось Дмитро Данилович, зведений брат сільського голови, за ним у черзі стояв Віктор — його колишній однокласник. А той дивак у картатій сорочці — Михась, затятий рибалка. Усі гуртом, ніби змовившись, вдали, що його не бачать. Дмитро Данилович, зосереджено дивлячись на двері, щось розповідав Віктору, а Михась уважно вивчав цінники. З Василем ніхто не привітався. Його сторонилися й воліли не помічати.

Доки Василь ішов додому, у нього закололо в боку, тож довелося кілька разів зупинитися. Тим часом посилився вітер. Він відчинив і ганяв узад-вперед двері від сараю, які нестерпно рипіли, та нахабно пробирався під одяг. Темні хмари швидко набубнявіли. З неба посипалась льодяна крупа. За кілька хвилин, замість граду, на землю почали падати густі лапаті сніжинки. Білі пелюстки на деревах, деякі з яких уже рясно цвіли, і сніг — дивне поєднання. Таке ж непередбачуване, як життя.

Змусивши себе поїсти й нарешті знявши зі стіни старий перекидний календар, який «застряг» на даті «11 серпня» — дні, коли все змінилося, — Василь ліг у ліжку й одразу заснув.

Негода, набираючи обертів, ввійшла в азарт: грюкала в шибки, барабанила по даху. Коли гуркіт посилився, крізь сон чоловік не відразу зрозумів, що це стукає людина.

Василь зісковзнув з ліжка, на ходу застібаючи на сорочці гудзики. На порозі стояла Марійка. Вона була в довгому брезентовому плащі.

— Ти вже ліг спати? А я вечерю принесла.

Протираючи долонею очі, Василь знімав щось пробурмотів. Марійка пройшла на кухню, де вийняла з пакета кілька пластикових тарілок. Дивлячись, як вона господарює за столом, чоловік усміхнувся. Марійка завжди була йому справжнім другом. Заспокоювала, приносила в його життя рівновагу.

А Інна її чомусь недолюблювала. Можливо, просто ревнувала. Коли Василь казав «наша кума», вона завжди роздратовано бубоніла:

— Не наша, а твоя. Вона ж постійно стає на твій бік.

Для Василя Марійка назавжди лишилася кумою, хоча їхній із Борисом молодший син Тарас, його хрещеник, помер іще немовлям. Дитині не виповнилось і рочку. Одного з вечорів малюк просто заснув і не прокинувся. Лікарі назвали причину — синдром раптової смерті немовлят. Страшне горе тоді ледь не зламало Марійку, мало не загасило в ній жаги до життя.

— Поїж, доки тепле, — озирнувшись, наказала вона. — Зробити тобі чай?

— Дякую. Я потім сам зроблю.

— Бачу, ти вже почав господарювати. Вибач, не встигла навести лад у твоєму дворі. Займалася візою. Я в цих справах досі така беспорядна.

— Не переймайся. Я все зроблю сам. Дуже скучив за роботою на землі.

— Якщо скучив, то вперед, — махнула рукою Марійка. — Роботи вистачає.

За кілька секунд вона заговорила про інше:

— Чому ти відмовлявся від зустрічей? Я б тебе навідувала.

— Не хотів, щоб ти мене бачила там.

— У цьому ти схожий на мого Бориса. Дурні гордощі! Кожен може потрапити в біду. Та й не я була тобі потрібна. Правда? Був у Інни?

Найбільший «недолік» сіл: тут мешкає мала купка людей, тож таємниці надто швидко перестають бути таємницями.

— Був. Ми поговорили.

— Поговорили, то й добре.

Марійка підсунула стілець. Сіла поруч. Між ними примостилися спогади. Наче третій зайвий.

— Вона ж жодного разу тебе не провідала? Так? — сприйнявши його мовчанку за згоду, жінка продовжила: — Покинула тебе в біді. Хоча, коли я до тебе їздила, вона іноді передавала продукти через доньку. Сама ж ніколи не з'являлася. Вирішила відсторонитися. Що не кажи, а я не зрозумію цього її вчинку. Це зрада.

— Вона мала право гніватися, — втомлено відповів Василь. — Ти ж знаєш.

— Знаю. А як же обітниця? У горі та радості...

— Ми всі так чи інакше порушуємо обітниці. Таке життя.

— Так. Нам тільки здається, що ми знаємо тих, з ким живемо. Але це лиш ілюзія.

— Мабуть.

— Як хочеш, — махнула рукою Марійка. — Я ні в що не втручаюся. Оксанку бачив?

— Бачив. Красуня.

— Дай їм час звикнути до твого повернення. А там буде видно. Нехай допоможе тобі Господь.

Марійка почала збиратися. Василь несміливо махнув рукою, просячи її затриматись.

— Я хотів тебе дещо запитати. Про Зору.

Вона кивнула. Знав — чекала цих слів.

— Тобі щось відомо?

— То ти нічого не чув? — стишила голос кума, відвертаючись.

— Якби щось чув, то чи питав би?

— Я мала тобі сказати раніше, — жінка потерла долоною скроні. — Думала, ти знаєш... Вона лишилася в селі.

— А де вона зараз? — нетерпляче запитав Василь.

Марійка витримала паузу. Йому здалося, що вона пошепки доразувала до десяти.

— На кладовищі.

Запала тиша. Тягуча й важка. Навіть старий годинник, до якого чоловік нещодавно поставив нову батарею, перестав рахувати час.

Останній раз Василь бачив Зору в той день, коли йому винесли вирок. Бачив її через вікно. Вона стояла на сходах біля приміщення суду. І «танула» під дощем. Біла сукня та незвично бліде обличчя, обрамлене мокрим волоссям, яке прилипало до одягу. Блискучі чорні коси, що завжди пахли квітами й димом (дивне, але напрочуд приємне поєднання), важкими чорними гадюками обплітали плечі, згинали її, ледь не душахи. А руки були складені в молитві. Наче Мадонна.

Вгадавши його думки, Марійка порушила тишу.

— Я знайшла її в тій твоїй хижі. Три дні дівчина лежала у мене в ліжку. Із запаленням легень. Їхати до лікарні відмовилась, хоч як ми з Борисом не наполягали. Аркадійович приходив до нас, колов їй антибіотики. А вона все плакала й просила у тебе пробачення. Приходили роми, хотіли її забрати. З ними був і той дивний, зі шрамом на скроні. Він мав такі страшні очі, наче з них плескалася отрута.

— Ян.

— Він. Кричав, що дівчина піде з ними, бо вона належить їм. Наче якась річ. Хотів взяти її на руки. Але мій Борис приніс із сараю гвинтівку й захищав її наче рідну.

Василь мовчки кивнув.

— Коли Зора померла, ромів у селі вже не було. Виїхали за ніч, ніхто й не бачив їхньої втечі. Ми поховали дівчину біля огорожі кладовища. Не знали, чи вона хрещена. Місце там добре, тихе. Весною цвіте бузок і барвінок.

— Дякую.

— Забудь, — Марійка легенько торкнулася рукою його плеча. — За таке не дякують.

Літературно-художнє видання

ВОЛИНСЬКА Олена
Повелителька ліхтарів
Роман

Головний редактор *С. І. Мозгова*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Редактор *Л. Є. Петров*
Художній редактор *А. О. Попова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *О. Г. Базан*

Підписано до друку 29.10.2020. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Minion Pro». Ум. друк. арк. 12,16.
Наклад 5000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61001, м. Харків, вул. Б. Хмельницького, буд. 24
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус»»
61052, м. Харків, вул. Різдяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

КНИЖКОВИХ

- за телефонами довідкової служби (050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life); (067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88
 - на сайті Клубу: www.bookclub.ua
 - у мережі фірмових магазинів див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом
- Надсилається безоплатний каталог**

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@ksd.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**
e-mail: editor@ksd.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків
тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Київ
тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@ksd.ua

Волинська О.

В67 Повелителька ліхтарів : роман / Олена Волинська. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2020. — 240 с.

ISBN 978-617-12-7128-9

Зора, дівчина-ромка, приїздить до Федорівки, щоб дізнатися, чому загинула її сестра Гілі. Напередодні Гілі хотіла відшукати й застерегти людину, на чий долоні вона побачила лихий знак. Шукаючи правди, Зора знайомиться з Василем, місцевим майстром лозоплетіння. І розуміє, що їхня зустріч — знак долі. Чи це було кохання? Хто знає. Заради Зори Василь скоїв злочин, тим самим перекресливши власне майбутнє.

Через сім років, повернувшись із в'язниці, чоловік намагається позбутися минулого й почати нове життя. Але випадкова світлина зі старої газети змушує Василя змінити свої наміри. Він не зможе знайти спокій, доки не дізнається, яку таємницю забрала із собою Гілі. Що ж насправді сталося з тією, яка жартома називала себе повелителькою ліхтарів?

УДК 821.161.2